

บทความวิจัย (ภาษาไทย)/ Research Article (Thai)

การดำรงชีพอย่างยั่งยืนของเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน
กรณีศึกษา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน
Sustainable livelihood of out-of-poverty farming households:
A case study in Yunnan Province, China

ชิงหง หลี่^{1*}, รัตเกล้า เปรมประสิทธิ์², ฟาร์ุง มีอุตร³, นพรัตน์ รัตนประทุม⁴

Li Xinghong^{1*}, Rudklaw Premprasit², Fharung Mee Udon³, Nopparat Rattanaprathum⁴
^{1*} นักศึกษาปริญญาเอก สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

^{1*} Doctoral Student, Social Development, Faculty of Social Science, Naresuan University, Thailand

^{2,3} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

^{2,3} Assistant Professor Dr., Faculty of Social Science, Naresuan University, Thailand

⁴ อาจารย์ ดร. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ประเทศไทย

⁴ Lecturer Dr., Faculty of Social Science, Naresuan University, Thailand

E-mail address. (Corresponding author): ^{1*}41132948@qq.com; (Authors): ²rudklaw@yahoo.com, ³farungm@nu.ac.th, ⁴nopparatr@nu.ac.th

รับบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2567/ ปรับแก้ไข: 23 พฤษภาคม 2567/ ตอรับบทความ: 29 พฤษภาคม 2567

Received: 23 February 2024/ Revised: 23 May 2024/ Accepted: 29 May 2024

Abstract

Background and Objective: Background and Objective: Investing in rural areas not only fosters career opportunities and stability for the local populace but also lays the groundwork for intergenerational prosperity. Examining the livelihood dynamics of communities and assessing the strategic allocation of sustainable livelihood capital among farming households who have transcended poverty offers an objective lens to understand this transformative process.

Methodology: This study employs qualitative research through a detailed case study of the Tan Hua community in the Tan Hua Subdistrict, Dayao District, Yunnan Province, China. A total of 52 informants were purposefully selected, comprising three focus groups with 21 participants and an interview cohort of 31 households, with one participant per household. Data collection involved organizing focus groups and conducting semi-structured, in-depth individual interviews, all of which received approval from the human research ethics committee. The interviews and group discussions were recorded and supplemented with detailed notes. The data were analyzed using content analysis and interpretive analysis to understand the events and dynamics within the community.

Results: Escaping poverty involves: 1) livelihood dynamics, which encompass physical, economic, social, and cultural aspects. Changes have occurred in line with policies that directly address poverty problems by clearly and concretely focusing on people as the center. Optimal deployment of human capital, characterized by varying levels of use of livelihood capital-low, medium, and high. This results in five key outcomes: 1) Increased income. 2) Improved living conditions and quality of life. 3) Reduced vulnerability. 4) Sustainable use of natural resources. 5) Enhanced awareness and consciousness.

Discussion: Establishing a positive correlation between farmers' capital dynamics and their livelihoods significantly influences the opportunity to directly address and sustainably escape poverty.

Suggestion: Place emphasis on facilitating access to essential resources; Establish learning exchange platforms; Foster the adoption of suitable technologies; Establish fair market systems; Provide training in business and management skills for farmers; These initiatives lay a robust foundation for long-term economic and social development.

Keywords: Community dynamics; Sustainable livelihood; Households lifted from poverty in China; Targeted Poverty Alleviation (TPA)

บทคัดย่อ

ที่มาและวัตถุประสงค์การวิจัย: การลงทุนฐานรากในพื้นที่ชนบท เป็นการสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและการคงอยู่อย่างมั่นคงของประชาชนและเกิดการสืบทอดต่อคนรุ่นหลัง เป็นหนทางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพลวัตการดำรงชีพของชุมชนและวิเคราะห์การปรับใช้ทุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน

ระเบียบวิธีวิจัย (วิธีดำเนินการวิจัย): การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนชนานหัว ตำบลถานหัว อำเภอต้าเหยา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจง 52 คน ประกอบด้วย กลุ่มการสนทนากลุ่ม 3 กลุ่ม รวม 21 คน และกลุ่มการสัมภาษณ์ 31 ครึ่งเรือน ครึ่งเรือนละ 1 คน โดยใช้แบบสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ได้รับการรับรองจริยธรรม การวิจัยในมนุษย์เรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการจัดการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลร่วมกับการบันทึกเสียงและจดบันทึก วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์เหตุการณ์แบบตีความ

ผลการวิจัย: การหลุดพ้นจากความยากจนเกี่ยวกับ 1) พลวัตการดำรงชีพ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามนโยบายแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างตรงจุด โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม สำหรับ 2) การปรับใช้ทุนทางมนุษย์สูงที่สุด ขณะที่มัลักษณะการใช้ทุนการดำรงชีพเช่นเดียวกัน แต่มีการใช้ในระดับน้อย ปานกลาง มาก แตกต่างกันไป ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ 5 ประเด็น คือ 1) รายได้เพิ่มขึ้น 2) ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น 3) ความเปราะบางลดลง 4) ความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และ 5) จิตสำนึกที่ดีขึ้น

อภิปรายผล: การทำให้พลวัตทางทุนของเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำรงชีพ มีผลต่อโอกาสแก้ไขปัญหาคความยากจนอย่างตรงจุด และหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ: การเน้นวิธีเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็น สร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างระบบตลาดที่เป็นธรรม พัฒนาทักษะทางธุรกิจและการบริหารจัดการให้กับเกษตรกร เป็นการสร้างพื้นฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว

คำสำคัญ: พลวัตชุมชน; การดำรงชีพอย่างยั่งยืน; ครึ่งเรือนที่หลุดพ้นจากความยากจนในประเทศจีน; นโยบายTPA

บทนำ

ความยากจนเป็นความท้าทายที่มนุษย์ต้องเผชิญและการขจัดความยากจนเป็นเป้าหมายร่วมกัน และภารกิจสำคัญของสังคมมนุษย์ โดยวาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติในปี 2030 ให้ความสำคัญสูงสุดกับการลดความยากจน ซึ่งในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าอย่างน่าทึ่งในการลดความยากจนทั่วโลก แต่ก็ยังมีความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ในการบรรลุเป้าหมายการขจัดความยากจนทุกรูปแบบ ภายในปี 2573 ความขัดแย้งในระดับภูมิภาค การขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิกฤตการณ์ และความไม่เท่าเทียมทางเพศในหลายประเทศล้วนก่อให้เกิดความท้าทายอย่างมากต่อการลดความยากจน (Yu et al., 2023) และด้วยความพยายามร่วมกันของประเทศและองค์กรทั่วโลก ทำให้ความยากจนทั่วโลกได้รับการบรรเทาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีอัตราการลดลงจาก 36.3% ในปี 1990 เป็น 8.4% ในปี 2019 (World Bank, 2020) อย่างไรก็ตาม การรักษาเสถียรภาพของสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่หลีกเลี่ยงจากความยากจนและการป้องกันความยากจนซ้ำ ได้กลายเป็นข้อกังวลเร่งด่วนสำหรับรัฐบาลและชุมชน (Pan et al., 2022)

ความยากจนเป็นปัญหาร้ายแรงของสังคมจีนมานานหลายศตวรรษ สาเหตุหลักมาจากการปิดประเทศ การรุกรานของประเทศจักรวรรดินิยม ตามมาด้วยความแตกแยกภายในระบบการเมือง และสงครามกลางเมือง โดยความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจนเริ่มมองเห็นเค้าลางเมื่อตั้งเสี้ยวฝั่งขึ้นสู่อำนาจปลายปี 1978 และเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลักด้วยนโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ นำระบบการตลาดมาประยุกต์ใช้กับระบบสังคมนิยม ทำให้เศรษฐกิจจีนเติบโตอย่างก้าวกระโดดต่อเนื่องมาถึงยุคปัจจุบัน รัฐบาลประกาศให้นโยบายขจัดความยากจนให้หมดไปจากแผ่นดินจีนใน ค.ศ. 2020 เป็นวาระแห่งชาติ พร้อมกับดำเนินมาตรการแก้ปัญหาความยากจนแบบแม่นยำเจาะจงลงรายละเอียดยุทธศาสตร์พื้นที่และรายครัวเรือน เพื่อไม่ให้ตกหล่นแม้แต่คนเดียว (Rathamarit et al., 2020) ดังเช่นมณฑลในประเทศจีนที่มีความยากจนร้ายแรงคือ ทิเบต กวางสี ชิงไห่ และยูนนาน ซึ่งต่างอยู่ในเขตชายแดนที่เป็นที่ราบสูง (Chen et al., 2021) ซึ่งมณฑลยูนนานเป็นหนึ่งในมณฑลในภูมิภาคที่มีประชากรยากจนมากที่สุด พื้นที่ความยากจนกว้างที่สุด และระดับความยากจนที่ลึกที่สุดในบรรดาพื้นที่ความยากจนพิเศษที่ต่อเนื่องกันในประเทศจีน (Wu et al., 2023) และภายหลังจากปี 2020 ที่จีนประกาศความสำเร็จนโยบายขจัดความยากจน พบว่า ชาวจีนหลุดพ้นจากความยากจนสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี 2021 รายได้ต่อหัวของประชาชนจีนที่หลุดพ้นจากความยากจนเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.6 นั่นคือรายได้ค่าจ้างต่อหัวของประชาชนที่หลุดพ้นจากความยากจนในปี 2021 อยู่ที่ 8,527 หยวน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 67.9 ของรายได้ทั้งหมดในจีน (Phanishasam, 2022)

การเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ที่เกษตรกรเผชิญอยู่ จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างตรงจุด และเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารประเทศเชื่อมโยงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และปรับเปลี่ยนการดำรงชีพของเกษตรกรให้หลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน ไม่เพียงแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกษตรกรมีชีวิตดีขึ้น แต่ยังมีผลกระทบต่อการเพิ่มพลังการเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งหนึ่งในวิธีปรับปรุงคุณภาพชีวิตและการดำรงชีพ คือ การส่งเสริมการศึกษาและการอบรมเกี่ยวกับเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรทุกคน เพื่อให้มีความเข้าใจและมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีปรับปรุงเกษตรกรของตนเอง นอกจากนี้ การส่งเสริมการเข้าถึงสินค้าและบริการทางการเงินสำหรับเกษตรกรยังช่วยเพิ่มพลังเศรษฐกิจในชนบทของประเทศ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการปรับเปลี่ยนการดำรงชีพของเกษตรกรในประเทศจีน จึงเป็นหนทางสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการสร้างความยั่งยืนและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชนบทไปพร้อมกับการหลุดพ้นจากสภาพความยากจนได้ต่อไปในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพลวัตการดำรงชีพของชุมชนถ้ำหัวที่หลุดพ้นจากความยากจนอำเภอต้าเหยา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน
2. เพื่อวิเคราะห์การปรับใช้ทุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจนของชุมชนถ้ำหัว อำเภอต้าเหยา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน

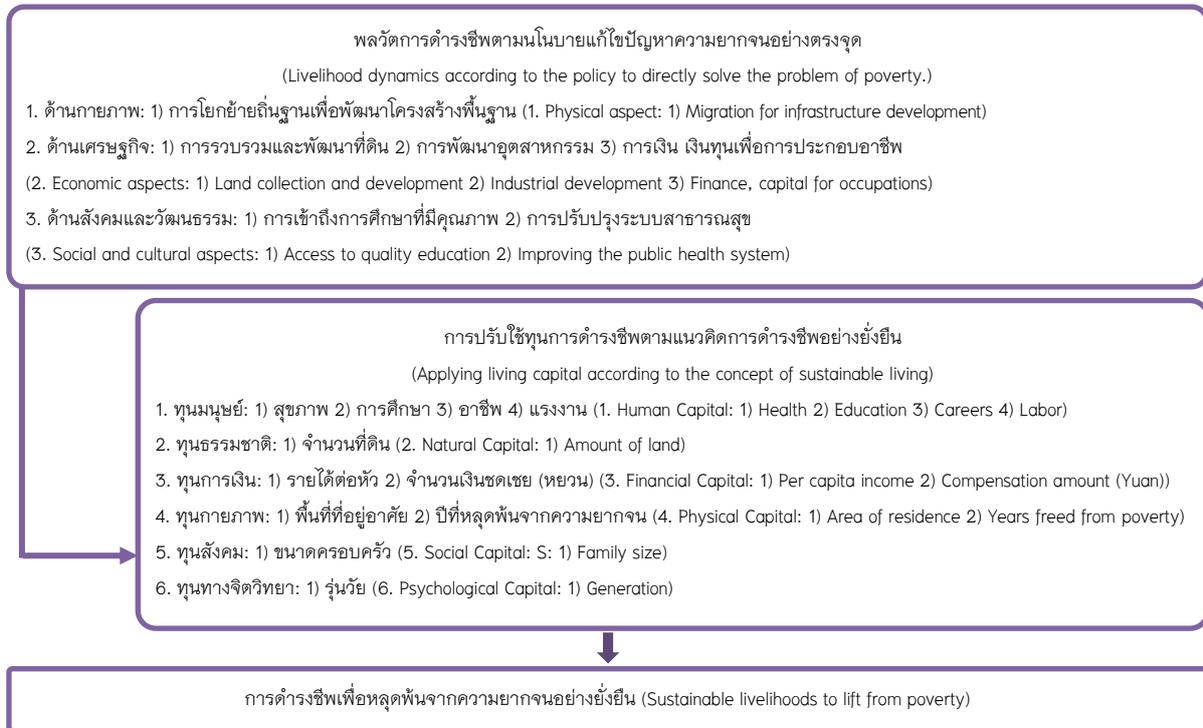
การทบทวนวรรณกรรม

นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด (Targeted Poverty Alleviation: TPA) ของประเทศจีนทำให้เกิดการพัฒนาด้านระดับรายได้ คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรอย่างเป็นรูปธรรม 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พิจารณาจากปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การย้ายถิ่นฐานแบบถาวร โดยภาครัฐสร้างที่อยู่ใหม่และสร้างสังคมใหม่ และการย้ายถิ่นฐานแบบชั่วคราว กรณีพื้นที่บริเวณนั้นมีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ภาครัฐจะเข้าไปปรับปรุงพื้นที่ให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตมากขึ้น แล้วให้ประชาชนย้ายกลับเข้ามาอยู่อาศัยใหม่ 2) การรวบรวมและพัฒนาที่ดิน เป็นแนวทางแก้ปัญหา ปรับปรุงระบบโดยการเปลี่ยนที่ดินให้เป็นพื้นที่การเกษตรหรือแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาสภาพความเป็นอยู่และสร้างอาชีพให้หลุดพ้นจากความยากจนได้ 3) การพัฒนาอุตสาหกรรม โดยรัฐบาลส่งเสริมการพัฒนาเกษตรพื้นฐานที่มีความเฉพาะตัวแต่ละพื้นที่ พิจารณาปัจจัยสภาพแวดล้อมท้องถิ่น ความต้องการของตลาดผลิตภัณฑ์ที่มีโอกาสเติบโต ขายสินค้าออนไลน์ และโครงสร้างพื้นฐาน 4) การเงิน เป็นเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพผ่านกลไกการพัฒนาทางการเงินก่อให้เกิดโมเดลความร่วมมือ ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ชนบทยากจนรุนแรง และเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเงินให้คนยากจนสามารถรับมือกับความเสี่ยงได้ 5) การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยส่งเสริมนโยบายสร้างความทันสมัยด้านการศึกษาของจีน “China education modernization 2035” ตามแนวทาง 8 ข้อ คือ เชิดชูคุณธรรม พัฒนาทักษะรอบด้าน เข้าถึงการศึกษาถ้วนหน้า เรียนรู้ตลอดชีวิต เรียน-สอนแบบตรงจุด ตระหนักรู้จากภายในและนำไปใช้ พัฒนาคณะแบบเบ็ดเสร็จ และร่วมสร้างแบ่งปันโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายความทันสมัยและความเข้มแข็งด้านการศึกษา 3 เรื่อง คือ (1) จัดสรรทุนการศึกษาให้เหมาะสม (2) เพิ่มความเสมอภาคด้านการศึกษา (3) จัดสวัสดิการครูผู้สอนที่รับผิดชอบการศึกษาภาคบังคับ (เงินเดือนทั่วถึง พัฒนาทักษะต่อเนื่อง และสนับสนุนความสามารถ) และ 6) ปรับปรุงระบบสาธารณสุข โดยจัดตั้งโครงการปฏิรูปการบริการทางการแพทย์และระบบสาธารณสุขเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในเขตเมืองและชนบท (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2020)

กรอบแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihoods Framework: SLF) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 5 ประการ ซึ่งเป็นทุนสำหรับการดำรงชีพ (Livelihoods Assets) หรือเป็นต้นทุนที่เกษตรกรนำมาใช้ในกระบวนการดำรงชีพ (Livelihoods Process) ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเกิดผลลัพธ์ที่มีผลต่อโอกาสการเลือกวิถีการดำรงชีพได้รับอิทธิพลโดยตรงจากบริบทของความอ่อนแอและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและสถาบันทรัพย์สินที่สำคัญ (Department for International Development (DFID), 2000) โดยทุนสำคัญในกระบวนการดำรงชีพมี 5 ทุน คือ ทุนมนุษย์ (ทักษะ ความรู้ ความสามารถ ด้านแรงงาน คุณภาพแรงงาน ศักยภาพการเป็นผู้นำ และควมมีสุขภาพดี) ทุนธรรมชาติ (ดิน น้ำ ป่าไม้ คุณภาพอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ การเข้าถึงและครอบครองทรัพยากรร่วมที่เอื้อต่อการดำรงชีพ) ทุนการเงิน (เงินตรา การเข้าถึงแหล่งเงินทุนดำรงชีพ การออม เงินสะสมที่นำมาใช้ประโยชน์ และเงินหมุนเวียน) ทุนกายภาพ (ที่อยู่อาศัย สิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน เครื่องมือเครื่องจักรการผลิต สาธารณูปโภค

สาธารณสุขที่เหมาะสมเอื้อต่อการดำรงชีวิต) และทุนสังคม (กลุ่ม เครือข่าย ประชาสังคม การเป็นสมาชิก ความสัมพันธ์ในครอบครัว ชุมชน และสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน) นอกจากนี้ ทุนทางจิตวิทยา (Psychological Capital หรือ PsyCap) เน้นการนำคุณลักษณะด้านบวก ทั้งความเข้มแข็งและความสามารถทางด้านจิตใจ ของทรัพยากรมนุษย์ไปใช้ สิ่งที่สามารถวัดได้ พัฒนาได้ และนำไปพัฒนาการบริหารจัดการผลการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Luthans et al., 2007)

ทั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประยุกต์สร้างกรอบแนวคิดการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

Figure 1. Research Conceptual Framework

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การดำรงชีพอย่างยั่งยืนของเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน กรณีศึกษา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน” หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยระยะที่ 1 ศึกษาพลวัตการดำรงชีพของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

พื้นที่วิจัย

พื้นที่วิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนถ่านหัว ตำบลถ่านหัว อำเภอต้าเหยา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่รวมกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ภูเขาที่ติดชายแดน เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีจำนวนคนยากจน

มากที่สุด ระดับความยากจนลึกที่สุด และการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ยากที่สุดในประเทศจีน (Science and Technology Department Royal Thai Embassy in Beijing and the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2021)

ประชากร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและวิธีการได้มา

ประชากรการวิจัย คือ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนถนอมหัว ตำบลถนอมหัว อำเภอต้าเหยา ประเทศจีน จำนวน 1,806 คน ประกอบด้วยครัวเรือน 519 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการตามนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด (TPA) 108 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่หลุดพ้นจากความยากจน 104 ครัวเรือน ครอบคลุมประชากร 460 คน (National Statistical Office Department of Rural Economic and Social Survey, 2021) กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 52 คน จำแนกเป็นกลุ่มสนทนากลุ่ม 3 กลุ่ม รวม 21 คน กำหนดเกณฑ์การคัดเลือก 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เป็นคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่การบริหารจัดการประจำอำเภอต้าเหยาและตำบลถนอมหัว ด้านการวางแผนงานการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การจัดสรรและกระจายทรัพยากรโครงสร้างพื้นฐานการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามเป้าหมายยุทธศาสตร์นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด (TPA) และกิจกรรมสนับสนุนการกระจายทรัพยากรแก้ไขปัญหาความยากจน 7 คน 2) กลุ่มผู้นำชุมชน เป็นผู้บริหารและผู้ใหญ่บ้านของชุมชนที่เข้าใจการพัฒนาอำเภอต้าเหยาและชุมชนถนอมหัว ผู้อาวุโสที่เป็นปราชญ์หรือผู้รู้ประวัติศาสตร์ การพัฒนาและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นอายุ 50 ปีขึ้นไป 6 คน และ 3) กลุ่มเกษตรกร เป็นหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนที่หลุดพ้นจากความยากจนตามโครงการย่อย เช่น โครงการอุตสาหกรรม โครงการย้ายถิ่นฐาน โครงการชดเชยระบบนิเวศ โครงการการศึกษา และโครงการประกันชีวิตขั้นต่ำ เป็นต้น ภายใต้นโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด (TPA) 8 คน สำหรับกลุ่มการสัมภาษณ์ ใช้เกณฑ์การคัดเลือกผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนถนอมหัวและอำเภอต้าเหยาที่หลุดพ้นจากความยากจน เป็นกลุ่มหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนเกษตรกร 31 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ กำหนดแนวประเด็นคำถามที่ครอบคลุมการวิเคราะห์พลวัตการดำรงชีพตามนโยบายแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างตรงจุด และการปรับใช้ทุนการดำรงชีพตามแนวคิดการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (ดังภาพที่ 1) ระดับชุมชน 3 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Sonnes, 2015) ประกอบด้วย แบบสนทนากลุ่มชนิดปลายเปิด จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 4 ข้อ กลุ่มผู้นำชุมชน 9 ข้อ กลุ่มเกษตรกร 6 ข้อ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างชนิดปลายเปิดและปลายปิด 6 ข้อ ทำการระบุเลือกทุนการดำรงชีพ 6 ทุน คือ 1) ทุนมนุษย์ 2) ทุนทางสังคม 3) ทุนทางธรรมชาติ 4) ทุนทางกายภาพ 5) ทุนการเงิน 6) ทุนทางจิตวิทยา ตัวแปรทุนการดำรงชีพ 10 ตัวแปร คือ จำนวนที่ดิน สุขภาพ การศึกษา อาชีพ แรงงาน ขนาดครอบครัว รุ่นวัย เนื้อที่ที่อาศัย ปีที่หลุดพ้นจากความยากจน รายได้ต่อหัว และจำนวนเงินชดเชย โดยผู้วิจัยเป็นผู้กำหนดเกณฑ์การจัดระดับการคัดเลือกทุนการดำรงชีพขึ้น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย (Low: L) ระดับปานกลาง (Middle: M) และระดับมาก (High: H) ซึ่งได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ จำนวน 3 คน พิจารณาพร้อมให้ความเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว

และได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัย
นครสวรรค์ ตามหมายเลข COA No. 373/2021, IRB No. P2-0057/2564 เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2564

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ประสานงานและติดต่อเพื่อขอความอนุเคราะห์
จัดการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์พร้อมการขออนุญาตบันทึกเสียงและจัดบันทึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
ซึ่งได้รับการยินยอมเรียบร้อยแล้ว จึงได้ทำการลงพื้นที่ครั้งที่ 1 โดยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
แต่ละกลุ่ม กลุ่มละ 1 ครั้ง รวมการจัดการสนทนากลุ่ม 3 ครั้ง โดยเริ่มจากกลุ่มแรก คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ
ตามด้วยกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มเกษตรกร ด้วยการอภิปรายโต้ตอบอย่างอิสระ
ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ตามประเด็นการสนทนาที่ได้เตรียมไว้เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพลวัตการดำรงชีพ
ของชุมชน จากนั้นได้ลงพื้นที่ครั้งที่ 2 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นรายบุคคลกับกลุ่มหัวหน้า
หรือตัวแทนครัวเรือนเกษตรกร ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation)
(Chantavavich, 2018) จากการจัดการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อน
ของข้อมูล จากนั้นจึงทำการบันทึกประเด็นที่ต้องการเพิ่มเติมเพื่อให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องและสมบูรณ์

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์
เหตุการณ์ (Event Analysis) โดยให้ความสำคัญกับการตีความ (Interpretation) คำตอบที่ครอบคลุม
ด้วยความเป็นจริง สาเหตุ และระดับความสำคัญ โดยแสดงข้อมูลด้วยการอธิบายความ (Explanation)
ประกอบแผนภาพเชื่อมโยง สร้างข้อสรุป (Conclusion) ประเด็นเป็นรายด้าน (Patton, 2002) และนำเสนอ
ผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ พร้อมยกตัวอย่างการให้ข้อมูลสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาพลวัตการดำรงชีพของชุมชนถาวรที่หลุดพ้นจากความยากจนอำเภอตาบะเย้า
มณฑลยูนนาน ประเทศจีน จำแนกผลการวิจัยเป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้

1. ด้านกายภาพ พบว่า พลวัตการคมนาคม เกิดการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนโฉมที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน
ต่อวิถีชีวิต จากเดิมเมื่อ 20 ปีก่อน ยังไม่มีถนน ต่อมาพัฒนาเป็นถนนดิน การเดินทางสัญจรไป-มา อาศัย
การเดินเท้า ซี่ม้า ซี่ลา ซึ่งต้องใช้เวลานานในการเดินทาง ปัจจุบันได้กลายเป็นถนนคอนกรีตส่วนใหญ่
และถนนลาดยางบางส่วน ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ปลอดภัย และเกิดประสิทธิภาพในการส่งออก
สินค้าเกษตรอย่างคุ่มค่า ทั้งทรัพยากรเวลาและแรงงาน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย

“...เมื่อสร้างถนนที่มีคุณภาพแล้ว สามารถดึงดูดให้ประชาชนอาศัยอยู่ต่อ
ในชุมชนมากขึ้น แถมยังมีมาตรการการบำรุงรักษาถนนอย่างต่อเนื่อง
โดยเฉพาะถนนที่ต้องเลี้ยวกะทันหัน ถนนสูงชัน และถนนริมอ่างน้ำ
(When a quality road is built, it Can attract more people to stay in
the community. In addition, there are continuous road maintenance

measures (Road Maintenance). Especially roads that require sudden turns, high terraced roads, and roads near reservoirs...” (Director of the rural road construction planning station, personal communication, August 20, 2021)

พลวัตด้านทรัพยากรและการจัดการที่ดิน โดยได้รับสิทธิพื้นฐานการอยู่อาศัย การจัดการที่ดินเพื่อประกอบอาชีพและดำรงชีพอย่างปลอดภัยจากการคุกคามของภัยพิบัติทางธรรมชาติ เกิดความมั่นคงและเข้าถึงบริการโครงสร้างพื้นฐาน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการจัดทรัพยากรที่ดินสำหรับการเพาะปลูกยาสูบไฟโร

ที่มา: ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 3 กันยายน 2564 ณ ชุมชนถ่านหัว ตำบลถ่านหัว อำเภอต้าเหยา ประเทศจีน

Figure 2. Example of arranging land resources for cultivation

Source: Photo taken on September 3, 2021 at Tanhua Community, Tanhua Subdistrict, Dayao District, China.

จากภาพที่ 2 แสดงตัวอย่างการจัดสรรที่อยู่อาศัยต้องวางรากฐานของบ้านให้มั่นคงและแข็งแรง โดยรัฐบาลจัดสรรงบประมาณสร้างที่อยู่อาศัย 20,000 หยวน ต่อครัวเรือน ทำให้ครัวเรือนที่หลุดพ้นจากความยากจนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีความคิดสร้างสรรค์ในการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ยาสูบไฟโร เซอร์รี่ และรากลิลลี่ เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีพที่ยั่งยืน

พลวัตด้านลักษณะที่อยู่อาศัยและการย้ายถิ่นฐาน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างบ้านเรือนแบบดิน อิฐ กระเบื้องดินเผา และคอนกรีต
ที่มา: ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม, 1 และ 2 กันยายน 2564 ณ ชุมชนถ่านหัว ตำบลถ่านหัว
อำเภอต้าเหยา ประเทศจีน

Figure 3. Examples of houses made of clay, brick, terracotta tiles, and concrete.
Source: Photographs taken on August 27, September 1 and 2, 2021 at Tanhua Community,
Tanhua Subdistrict, Dayao District, China.

จากภาพที่ 3 แสดงตัวอย่างลักษณะบ้านเรือนที่แข็งแรง เหมาะสมกับการพักอาศัย ทำให้
ประชาชนที่ย้ายกลับเข้ามาอยู่อาศัยเกิดความปลอดภัยและมีความมั่นคงต่อการดำเนินชีวิต
พลวัตด้านการบริการสาธารณะ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขภาค
อย่างทั่วถึงและมีสุขอนามัยที่ดี ได้แก่ การประปา การไฟฟ้า หอพัก ไฟติดตามท้องถนน เป็นต้น

ภาพที่ 4 ตัวอย่างสภาพถนน การสร้างและปรับปรุงถนนและไฟฟ้า
ที่มา: ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม, 8 และ 16 กันยายน 2564 ณ ชุมชนถ่านหัว ตำบลถ่านหัว
อำเภอต้าเหยา ประเทศจีน

Figure 4. Examples of road conditions and building of improving roads and electricity
Source : Photographed on 30 August, 8 and 16 September 2021 at Tan Hua Community, Tan Hua
Subdistrict, Dayao District, China.

จากภาพที่ 4 แสดงตัวอย่างการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานด้านบริการสาธารณะ ซึ่งเกิดจาก
การปรับปรุงสภาพถนนและติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่างเพื่อคุณภาพ เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน
ซึ่งช่วยส่งเสริมและยกระดับผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้มีความมั่นคง สามารถหล่อเลี้ยงประชาชน
ในชุมชนให้ดำรงชีพได้อย่างหลุดพ้นจากความยากจน

พลวัตด้านการประกันทางสังคม ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการด้านสุขภาพ ซึ่งเป็น การเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับนโยบายการบรรเทาความยากจนอย่างตรงจุด (TPA) ยึดถือประชาชน เป็นศูนย์กลาง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย

“...ประชาชนได้รับสิทธิการประกันสุขภาพขั้นต่ำ อันเป็นหลักประกันสุขภาพ และการประกันโรคร้ายแรง (Citizens are entitled to minimum health insurance. which is health insurance and critical illness insurance)...”
(Government officials from the Department of Social Development and Reform, Dayao District, personal communication, August 20, 2021)

2. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า พลวัตแรงงานและการจ้างงาน มีการจ้างงานต่างมณฑลเพิ่มขึ้น แรงงานมีคุณภาพและสามารถปรับตัวในการทำงานต่างถิ่นได้ รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงความคิดการทำงาน และการรับจ้างงานต่างถิ่น ตลอดจนเกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ สามารถสร้างรายได้จากการรับจ้าง ภายนอกชุมชนได้อย่างยั่งยืน ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย

“...การอบรมทักษะทางอาชีพเพื่อประกอบอาชีพ เช่น การอบรมช่วยเหลือ การสอนการปลูกชวนเจียและลิลลี่ปีละ 1 ครั้ง โดยมีบริษัทเอกชนเข้ามา อบรมในเรื่องการเก็บเกี่ยว การเพิ่มผลผลิต การทำเบอเกอร์เพื่อการกิน ในครอบครัว ทำให้สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ใช้เวลา 1 สัปดาห์ อบรม ในแต่ละวันจะได้เบี้ยเลี้ยง 80 หยวน เพื่อเป็นแรงจูงใจ หลังจากเรียน และอบรมผู้เข้าร่วมอบรมต้องสอบใบรับรองทักษะทางอาชีพ หากผ่าน การรับรองจะใช้เป็นหนึ่งในเงื่อนไขของการพิจารณาเข้าทำงานด้วย (Vocational skills training for occupations, such as training to help teach the cultivation of Chuanjia and lilies once a year, with private companies coming to train on harvesting. Productivity increase Baking for the family to eat Makes it possible to practice on your own. It takes 1 week. Each day of training will receive an allowance of 80 yuan as an incentive. After studying and training, participants must take a professional skills certification exam. If certified, it will be used as one of the conditions for employment consideration)...”
(Farmer Group, personal communication, August 20, 2021)

พลวัตด้านการเพาะปลูก สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มมากขึ้น เกษตรกรสามารถเพาะปลูกพืชผักผลไม้ทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปให้ความรู้ และแนะนำวิธีการปลูกที่เหมาะสมกับสภาพดินและอากาศ ได้แก่ พริกหม่าล่า ลูกสมอ ข้าวโพด มันฝรั่ง หัวไชเท้า ข้าวสาลี ข้าวบาร์เลย์ บัควีท เซอร์ลี ลิลลี่ เป็นต้น ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย

“...ชุมชนมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขา และการอยู่อาศัยก็กระจัดกระจาย ไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก รัฐบาลจึงให้ความสำคัญกับสินค้าเกษตร การปลูกลิลลี่มากขึ้น โดยให้เงินอุดหนุน 1,000 หยวน เพื่อใช้ซื้อปุ๋ย หรือสิ่งจำเป็นในการปลูก (The community has mountainous terrain, and the dwellings were scattered. Not suitable for cultivation The government therefore gives importance to agricultural products. Planting more lilies provides a subsidy of 1,000 yuan to purchase fertilizer or other planting necessities)...” (Tanhua community leader, personal communication, August 20, 2021)

พลวัตด้านการเลี้ยงสัตว์ ทำให้เกิดรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ เกิดการปรับปรุง เพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์ที่เหมาะสมกับชุมชน และการได้รับการสนับสนุนการแจกแม่พันธุ์สัตว์มาเลี้ยงเพิ่มขึ้น การที่เกษตรกรถูกส่งไปรับจ้างงานต่างมณฑลนั้น ไม่เพียงทำให้พวกเขามีรายได้สะสมมากขึ้น ยังทำให้ ได้เปิดหูเปิดตา และนำความคิดใหม่กลับมาสู่รุ่นลูกหลาน บางคนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานเสริม เช่น การถ่ายทำเรื่องราวชีวิตประจำวันในรูปแบบวิดีโอ (Vlog) ธุรกิจออนไลน์ การทำ “วี มีเดีย” (We media) เป็นการทำให้ตัวเองเป็นสื่อเผยแพร่เนื้อหาและข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้ประชาชนยอมที่จะอยู่ อาศัยในบ้านเกิดที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนได้

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม พบว่า พลวัตการศึกษา ทำให้ประชาชนได้รับการช่วยเหลือ ทางด้านการศึกษาในระดับที่แตกต่างกัน เช่น ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจะไม่เสียค่าใช้จ่าย สำหรับค่าเล่าเรียน หนังสือ และที่อยู่อาศัย เป็นต้น สำหรับพลวัตประเพณีและวัฒนธรรม มีการเปลี่ยนแปลง อย่างชัดเจน

ภาพที่ 5 การแต่งกายชุดพื้นเมืองของชนเผ่าอี

ที่มา: ถ่ายภาพเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2564 ณ ชุมชนถานหัว ตำบลถานหัว อำเภอต้าเหยา ประเทศจีน

Figure 5. Dressing in traditional clothing of the Yi tribe

Source : Photo taken on September 9, 2021 at Tanhua Community, Tanhua Subdistrict, Dayao District, China.

จากภาพที่ 5 แสดงตัวอย่างการแต่งกายชุดพื้นเมืองของประชาชนที่มีบุคลิกภาพที่ดี รู้จักขอบคุณ บุณคุณของผู้อื่นและรัฐบาล มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างค่านิยมให้รักษาภาพลักษณ์ครัวเรือน และชุมชน มีส่วนร่วมในเทศกาลทางประเพณีและวัฒนธรรม เช่น งานมงคล งานศพ การจัดพิธีกรรม และมีรายได้จากการประกอบพิธีกรรม เป็นต้น ก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายทางสังคม การเลือกคู่ครอง การค้าและการแลกเปลี่ยน และการอวยพรต่อกัน

พลวัตการรวมกลุ่ม เป็นการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์ และสามารถมีความเป็นผู้นำแก่ผู้อื่นได้

การวิเคราะห์การปรับใช้ทุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจนชุมชนถาวร แสดงผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการใช้ทุนการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนถาวร ตำบลถาวร อำเภอคำชะอี มณฑลยูนนาน แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะการใช้ทุนการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชน

Table 1. Characteristics of the use of living capital by farming households in the community

ตัวแปร (Variable)	ทุนการดำรงชีพ (Living Allowance)	รหัสครัวเรือน (Household Code)		
		ระดับทุนที่มีอยู่ (Existing Capital Level)		
		น้อย (L)	ปานกลาง (M)	มาก (H)
จำนวนที่ดิน (Number of land)	ทุนทางธรรมชาติ (Natural Capital: N)	76	56	59
สุขภาพ (Health)	ทุนมนุษย์ (Human Capital: H)	79	4	2
การศึกษา (Study)	ทุนมนุษย์ (Human Capital: H)	7	18	6
อาชีพ (Occupation)	ทุนมนุษย์ (Human Capital: H)	20	50	93*
จำนวนแรงงาน (Number of Workers)	ทุนมนุษย์ (Human Capital: H)	41	29	37
ขนาดครอบครัว (Family Size)	ทุนทางสังคม (Social Capital: S)	84	8	13
รุ่นวัย (Generation)	ทุนทางจิตวิทยา (Psychological Capital: Psy)	15	30*	102
เนื้อที่อยู่อาศัย (Residential Area)	ทุนทางกายภาพ (Physical Capital: P)	60	9	93*
ปีที่หลุดพ้นจากความยากจน (Years Freed from Poverty)	ทุนทางกายภาพ (Physical Capital: P)	58	54	108
รายได้ต่อหัว (หยวน) (Per Capita Income (Yuan))	ทุนทางการเงิน (Financial Capital: F)	81	12	42
จำนวนเงินชดเชย (หยวน) (Compensation amount (Yuan))	ทุนทางการเงิน (Financial Capital: F)	30*	77	34

* ครัวเรือนที่ซ้ำกัน (Duplicate Households)

จากตารางที่ 1 พบว่า ทุกครัวเรือนของกลุ่มหัวหน้าหรือตัวแทนครัวเรือนเกษตรกร จำนวน 31 ครัวเรือน มีลักษณะการใช้ทุนการดำรงชีพทั้ง 10 ตัวแปร เช่นเดียวกัน ขณะที่ทุกครัวเรือนมีระดับการใช้ทุนการดำรงชีพที่มีอยู่ในระดับน้อย ปานกลาง และมาก แตกต่างกันทั้ง 6 ทุน

2. การปรับใช้ทุนการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นความยากจน พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงมากหากเทียบกับการดำรงชีพก่อนหลุดพ้นจากความยากจน โดยสะท้อนออกมาจากการปรับการใช้ทุนการดำรงชีพ นั่นคือ “ครัวเรือนเกษตรกรมีทุนและทรัพยากรใหม่ ได้ยุทธศาสตร์และทางเลือกในการดำรงชีพที่แตกต่างจากเมื่อก่อน” ซึ่งการปรับใช้ทุนของครัวเรือนเกษตรกรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการหลุดพ้นจากความยากจน และมีผลต่อโอกาสการเลือกวิถีการดำรงชีพของครัวเรือน นั่นคือ “การปรับใช้ทุนการดำรงชีพที่ดีและเหมาะสมก็จะไม่กลับไปสู่ความยากจนอีก และเป็นสนับสนุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืน” โดยจำแนกได้เป็น 10 ตัวแปร แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การปรับใช้ทุนเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน

Table 2. Deploying capital for sustainable livelihoods of farming households escaping poverty

ตัวแปร (Variable)	ทุนหลัก (Main capital)	ทุนรอง (Secondary capital)					
		ทุนมนุษย์ (Human Capital)	ทุนสังคม (Social Capital)	ทุนกายภาพ (Physical Capital)	ทุนธรรมชาติ (Natural Capital)	ทุนการเงิน (Financial Capital)	ทุนจิตวิทยา (Psychological Capital)
1. การจ้างงานระยะยาว (Long-term employment)	ทุนมนุษย์ (Human Capital)		✓				✓
2. การชดเชยรายได้จากผลผลิตทางการเกษตร (Compensation for income from agricultural products)	ทุนสังคม (Social Capital)	✓				✓	✓
3. การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Continuous development of the community's basic utilities)	ทุนสังคม (Social Capital)						✓
4. การเสริมสร้างความหวัง ความภูมิใจและความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค (Strengthening hope Pride and never giving up in the face of obstacles)	ทุนจิตวิทยา (Psychological Capital)		✓				
5. การป้องกันความปลอดภัยในชีวิต (Life safety protection)	ทุนมนุษย์ (Human Capital)		✓	✓			
6. การเกษตรเชิงอนุรักษ์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Conservation and environmentally friendly agriculture)	ทุนมนุษย์ (Human Capital)		✓	✓	✓		
7. การพัฒนาการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเกษตร (Development of investment in agricultural industry)	ทุนกายภาพ (Physical Capital)		✓		✓		
8. การสร้างความมั่นคงทางอาหาร (Creating food security)	ทุนธรรมชาติ (Natural Capital)	✓	✓				
9. ความเข้มแข็งทางจิตใจกับการเปลี่ยนผ่านจากความยากจน (Mental strength and transitioning out of poverty)	ทุนจิตวิทยา (Psychological Capital)	✓					
10. การเสริมรายจ่ายในชีวิตประจำวันโดยทำการเกษตรและรักษาโรค (Supplementing daily expenses for both agriculture and disease treatment)	ทุนการเงิน (Psychological Capital)	✓	✓				

จากตารางที่ 2 พบว่า 1) การจ้างงานระยะยาว ด้วยทุนมนุษย์เป็นหลัก เสริมด้วยทุนสังคมและทุนจิตวิทยา 2) การชดเชยรายได้จากผลผลิตทางการเกษตร ด้วยทุนสังคมเป็นหลัก เสริมด้วยทุนมนุษย์ ทุนการเงิน และทุนจิตวิทยา 3) การพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้วยทุนสังคมเป็นหลัก เสริมด้วยทุนจิตวิทยาและทุนวัฒนธรรม 4) การเสริมสร้างความหวัง ความภูมิใจและความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ด้วยทุนจิตวิทยาเป็นหลัก เสริมด้วยทุนสังคมและทุนวัฒนธรรม 5) การป้องกันความปลอดภัยในชีวิต ด้วยทุนมนุษย์เป็นหลัก เสริมด้วยทุนสังคม ทุนกายภาพ และทุนวัฒนธรรม 6) การเกษตรเชิงอนุรักษ์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยทุนมนุษย์เป็นหลัก เสริมด้วยทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ และทุน

วัฒนธรรม 7) การพัฒนาการลงทุนด้านอุตสาหกรรมเกษตร ด้วยทุนกายภาพเป็นหลัก เสริมด้วยทุนสังคม และทุนธรรมชาติ 8) การสร้างความมั่นคงทางอาหาร ด้วยทุนธรรมชาติเป็นหลัก เสริมด้วยทุนมนุษย์ และทุนสังคม 9) ความเข้มแข็งทางจิตใจกับการเปลี่ยนผ่านจากความยากจน ด้วยทุนจิตวิทยาเป็นหลัก เสริมด้วยทุนมนุษย์ และ 10) การเสริมรายจ่ายในชีวิตประจำวันโดยทำการเกษตรและรักษาโรค ด้วยทุนการเงินเป็นหลัก เสริมด้วยทุนมนุษย์และทุนสังคม ซึ่งสะท้อนให้เห็นการปรับใช้ทุนเพื่อการดำรงชีพมีความยั่งยืนนั้น ไม่สามารถใช้เพียงทุนเดียวได้ จำเป็นต้องใช้ทุนหลักและทุนรองร่วมสนับสนุนเพื่อให้การดำรงชีพยั่งยืนได้

นอกจากนี้ ผลการวิจัยข้างต้น พบว่า เกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจนในชุมชนถาวรหัว ได้ปรับใช้ทุนทางมนุษย์เป็นหลักสูงสุด รองลงมาคือ ทุนทางสังคม ทุนทางจิตวิทยา ทุนทางกายภาพ ทุนทางการเงิน และทุนทางธรรมชาติ ตามลำดับ ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย

“...ก็โชคดีที่ฉันยังแข็งแรง ตอนนี้ก็ขับมอเตอร์ไซด์เป็นแล้ว แต่คงกลับไปทำงานข้างนอกไม่ได้แล้ว เพราะสามีเกิดอุบัติเหตุเสียชีวิตปี 2018 อยู่ในบ้านฉันต้องดูแลลูกสองคนที่อายุ 9 ขวบและ 3 ขวบและดูแลพี่ชายสามีด้วย ส่วนบ้านไม่ต้องสร้างใหม่ 90 ตารางเมตรพออยู่แล้ว ก็ได้ไปอบรมทักษะการปลูกเชอร์รี่มา แต่ปลูกแล้วมีนกมากินเลยได้ผลไม่มาก...ตอนนี้ชีวิตความเป็นอยู่ดีกว่าแต่ก่อนเยอะ รัฐบาลทำให้หลายอย่าง (Luckily I'm still strong. Now I can drive a motorcycle. But I probably won't be able to go back to work outside. Because my husband died in an accident in 2018, in the house I have to take care of my two children, ages 9 and 3, and take care of my husband's brother as well. As for the house, there is no need to build a new one, 90 square meters is enough. I went to receive training in cherry growing skills. But when I planted it and birds came to eat it, it didn't produce much results... Now life is much better than before. The government does many things)...” (Household representatives in Tanhua community, personal communication, July 27, 2021)

3. ผลลัพธ์การดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน แสดงดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 รูปแบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของครัวเรือนที่หลุดพ้นจากความยากจน

Figure 6. Sustainable livelihood model for households emerging from poverty

จากภาพที่ 6 แสดงรูปแบบการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจน ซึ่งเกิดจากกระบวนการปรับใช้ทุนการดำรงชีพอย่างยั่งยืน 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

3.1 รายได้เพิ่มขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนการปลูกพืชเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับฤดูกาล การรวมตัวของกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจนเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและการต่อรองราคาสินค้าการเกษตร การมีรายได้เสริมจากการเก็บเห็ดป่าและการถนอมเห็ดป่าเพื่อการเพิ่มมูลค่าของเห็ดป่า การลดต้นทุนของการทำเกษตรโดยเฉพาะต้นทุนจากการขนส่ง การพัฒนาและยกระดับความสามารถของเกษตรกรในการปลูกพืชให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น และการเพิ่มศักยภาพการจ้างงานของแรงงาน เป็นต้น

3.2 ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตดีขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวโพดแทนยาสูบเพื่อลดปัญหาสุขภาพและคุณภาพของดินเสื่อมโทรม การไม่ทอดทิ้งผู้ป่วย เด็ก และคนชราให้ดำรงชีพเพียงลำพัง การปรับเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตให้มีมุมมองการดำเนินชีวิตเชิงบวก มีความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถพึ่งพาต่ออุปสรรคที่เผชิญอยู่ได้ การปรับปรุง พัฒนา และดูแลระบบสาธารณูปโภคให้มีความพร้อมใช้งานและมีสุขอนามัยที่ดีต่อครัวเรือนเกษตรกร และการเข้าถึงการจัดการศึกษาและการอบรมศักยภาพการประกอบอาชีพ เป็นต้น

3.3 ความเปราะบางลดลง เห็นได้ชัดจากความเปราะบางของการขาดรายได้ รายได้ไม่แน่นอน ต่อผลผลิตเกษตรที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพต่อเนื่อง ไม่หยุดชะงัก การขาดทุนจากการประกอบอาชีพเกษตรที่ลดลง เช่น การปรับเทคนิควิธีการปลูกพืชเศรษฐกิจ การพัฒนาทักษะที่จำเป็น และการสร้างความมั่นใจของแรงงานที่ได้รับการจ้างงานจากนอกชุมชน เป็นต้น

3.4 ความยั่งยืนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การตระหนักและมีจิตสำนึก รัฐบาล และทรัพยากรธรรมชาติ การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อระบบนิเวศที่ดี ได้แก่ การลดการใช้สารเคมีด้วยปุ๋ยอินทรีย์ธรรมชาติ การป้องกันศัตรูพืชจากการแบ่งสัดส่วนพื้นที่การปลูกพืช การรวมตัวกลุ่มเกษตรกรเพื่อลดปัญหาโรคระบาดของสัตว์เลี้ยง และศัตรูพืช เป็นต้น

3.5 จิตสำนึกของครัวเรือนเกษตรกรที่ดีขึ้น เช่น การรับรู้คุณค่าของผู้ให้ การรู้จักการขอบคุณ ความกตัญญูต่อบิดามารดาและผู้สูงอายุ การให้ความสำคัญกับทรัพยากรทางธรรมชาติ ความสำคัญของการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัย การสืบสานต่อความเป็นชาติพันธุ์ของชนเผ่า เป็นต้น

อภิปรายผล

พลวัตการดำรงชีพของชุมชนถาวรที่หลุดพ้นจากความยากจนในชุมชนถาวร อำเภอต้าเหยา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เด่นชัดในด้านโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ เนื่องจากจากประชาชนในทุกครัวเรือนของชุมชนได้รับสิทธิอย่างเสมอภาค สามารถดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัย และมีรายได้มั่นคงจากการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับทุนการดำรงชีพของชุมชน สอดคล้องกับกระบวนการของนโยบายการบรรเทาความยากจนอย่างตรงจุด (TPA) หลายประการ ดังตัวอย่างเช่น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานและกายภาพ โครงการตั้งแนวกันดินถล่มเพื่อรักษาความปลอดภัย การสร้างถนนลาดยาง การปรับปรุงบริการสาธารณสุขภาคให้กับประชาชนได้มีถนนคอนกรีตและมาตรการป้องกันอันตราย มีไฟฟ้า มีวิทยุและโทรทัศน์ มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และมีน้ำประปาและน้ำดื่ม เป็นต้น ซึ่งคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ Zhang et al. (2024) ในบริบทการย้ายที่อยู่เพื่อบรรเทาความยากจนโดยพลวัตการดำรงชีวิตของเกษตรกรเป็นไปตามตรรกะของ “ผลกระทบจากการย้ายที่อยู่ → การเปลี่ยนแปลงทุนในการดำรงชีวิต → การปรับรูปแบบการดำรงชีวิต” นอกจากนี้ การเสริมสร้างความยืดหยุ่นของครัวเรือนในชนบทได้เน้นย้ำถึงบทบาทที่สำคัญของการจ้างงานนอกภาคเกษตรกรรมทั้งในท้องถิ่นหรือในฐานะแรงงานข้ามชาติ (Tang et al., 2023) ขณะเดียวกัน ครัวเรือนชนบทจำนวนมากในประเทศกำลังพัฒนา ยังคงต้องพึ่งพาการเกษตรกรรม เนื่องจากไร้ความสามารถทางกายภาพในการทำงานนอกฟาร์ม เช่น วัยชรา ความเจ็บป่วย ขาดทักษะ การดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ และสมาชิกผู้พิการ เป็นต้น หรือการทำนาเป็นอาชีพหลักของพวกเขาที่มีความจำเป็นที่ต้องมุ่งเน้นการตอบสนองต่อการดำรงชีวิตจากครัวเรือนที่ถูกครอบงำโดยภาคเกษตรกรรมเหล่านี้ต่อสิ่งแวดล้อมภายนอก เช่น ภัยพิบัติทางธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงในทุนการดำรงชีวิตในครัวเรือน และเหตุการณ์สำคัญในครอบครัว เช่น การเจ็บป่วยสาหัส การสูญเสียสัตว์เลี้ยง บ้านที่อยู่อาศัย การลงทุนศึกษาต่อ และการสมรสของบุตรหลาน ที่ส่งผลต่อความสามารถในการดำรงชีวิตแบบยืดหยุ่น เป็นต้น (Tang et al., 2023)

การปรับใช้ทุนการดำรงชีพของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนมีลักษณะเช่นเดียวกัน แต่มีการนำทุนการดำรงชีพไปใช้ระดับน้อย ปานกลาง และมาก ในครัวเรือนแตกต่างกัน อาจกล่าวได้ว่าแต่ละครัวเรือนจำเป็นต้องปรับใช้ทุนการดำรงชีพให้เป็นไปตามสภาพความเป็นอยู่ จึงมีผลต่อวิถีการและการวางแผนใช้ทุนในแต่ละระดับให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตนเองสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตัวอย่างเช่น ระดับน้อย เป็นการใช้จ่ายทุนการดำรงชีพในอุปกรณ์พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการผลิต หรือจ้างงานชั่วคราวในการทำงานเป็นบางครั้ง ระดับปานกลาง เป็นการใช้จ่ายเพิ่มเติมในการลงทุนเทคโนโลยีและอุปกรณ์ที่มีราคาสูงขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และระดับมาก เป็นการใช้จ่ายในการลงทุนโครงการหรือกิจกรรมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น ได้แก่ การเปิดร้านค้าที่มุ่งขายผลผลิตเกษตรหรือผลิตภัณฑ์แปรรูปของตนเอง เป็นต้น ซึ่งเป็นการช่วยให้มองเห็นภาพรวมความต้องการและโอกาสการพัฒนา วางแผนสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างชุมชนที่มั่งคั่งยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมได้ดียิ่งขึ้นอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ ดังนั้น ทุนการดำรงชีพระดับบุคคลและระดับภูมิภาค จึงมุ่งเน้นประชาชนเป็นหลัก ซึ่ง “คน” ที่กำหนดเป้าหมายมีความแตกต่างกันสำหรับทุนการดำรงชีวิตรดับบุคคล คำว่า “ผู้คน” หมายถึงบุคคลหรือครอบครัว ในขณะที่ทุนการดำรงชีพในระดับภูมิภาคถือว่า “ผู้คน” เหมือนกับทุกคนในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง (Ghosh & Ghosal, 2023) โดยเกษตรกรสามารถเลือกรูปแบบการดำรงชีพที่เหมาะสมเพื่อสร้างผลลัพธ์การดำรงชีพที่คาดหวัง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทุนการดำรงชีพและนำไปสู่วงจรการดำรงชีพสำหรับเกษตรกรต่อไป อย่างไรก็ตาม ทุนการดำรงชีพคือผลรวมของเงินทุนที่มีอยู่ทั้งหมดและเป็นเงื่อนไขสำหรับประชาชนในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน (Wang et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม การที่ทุนทางมนุษย์ เป็นทุนหลักในการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงานระยะยาว การป้องกันความปลอดภัยในชีวิต การเกษตรเชิงอนุรักษ์และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีทุนรองที่เป็นทุนทางสังคม ทุนทางกายภาพ ทุนทางธรรมชาติ และทุนทางจิตวิทยา ที่คอยช่วยหนุนเสริม เช่น การสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน การให้บริการด้านการแพทย์พื้นฐาน การส่งเสริมการใช้วิถีการทางการเกษตรที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม รวมถึงการให้คำปรึกษาเพื่อลดความเครียดและแนะนำแนวทางการทำงานที่มีความสุขให้กับเกษตรกรภายในฟาร์ม เป็นต้น ซึ่งทุนกายภาพ ทุนการเงิน และการฟื้นฟูอุตสาหกรรม มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาเศรษฐกิจ ทุนสังคมและการฟื้นฟูวัฒนธรรมและองค์การมุ่งเป้าไปที่การบริการสังคม ทุนมนุษย์และการฟื้นฟูความสามารถมุ่งเน้นไปที่ทรัพยากรมนุษย์ (Liu et al., 2021; Chen et al., 2021) ขณะที่ในงานวิจัยของ Shaojun et al. (2023) พบว่า ทุนกายภาพ ทุนการเงิน และทุนมนุษย์ มีผลกระทบเชิงลบต่อครอบครัวผู้อพยพที่มีเกษตรกรกรรมเป็นกิจกรรมหลักและแรงงานเป็นประเภทเสริม ซึ่งในทางตรงกันข้าม ทุนมนุษย์และทุนสังคมมีผลเชิงบวกต่อผู้อพยพ ครอบครัวที่มีการจ้างงานเป็นแกนนำ และเกษตรกรกรรมเป็นประเภทเสริม ส่วนทุนกายภาพ ทุนการเงิน และทุนสังคม มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อครอบครัวผู้อพยพที่มีวิถีชีวิตหลากหลาย ปัจจัยสำคัญสำหรับการเปลี่ยนแปลงของผู้อพยพประเภทเกษตรกรกรรมและแรงงาน โดยช่วยเหลือไปเป็นแรงงานและเกษตรกรกรรม คือ ทุนกายภาพและทุนมนุษย์ ได้แก่ จำนวนทรัพย์สินในครัวเรือน รายได้ การฝึกอบรมทักษะการจ้างงาน และจำนวนการจ้างงาน

นอกภาคเกษตรกรรมส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงของผู้อพยพประเภทที่เกี่ยวข้องกับแรงงานภาคเกษตรกรรมไปสู่กลุ่มที่มีความหลากหลายในการดำรงชีวิต ได้แก่ ทุนกายภาพ ทุนการเงิน และทุนมนุษย์ ซึ่งสภาพแวดล้อมทางนิเวศน์ของสถานที่อยู่อาศัย พื้นที่ที่อยู่อาศัย จำนวนทรัพย์สินในครัวเรือน รายได้ สินเชื่อธนาคาร การฝึกอบรมทักษะการทำงาน และจำนวนจ้างงานนอกภาคเกษตรกรรมส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fan et al. (2023) ที่พบว่าทุนเพื่อการดำรงชีพทุกประเภทช่วยลดความเสี่ยงต่อความยากจนอีกครั้งได้เป็นอย่างมาก โดยทุนธรรมชาติมีบทบาทสำคัญที่สุดในครัวเรือนเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังการผลิตแรงงาน พื้นที่เพาะปลูก ผู้นำท้องถิ่น และเงินกู้ มีผลยับยั้งความเสี่ยงต่อความยากจนอีกครั้งอย่างมีนัยสำคัญมากขึ้น การค้นพบนี้ให้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าสำหรับการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้ของครัวเรือนและป้องกันการเกิดความยากจนซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยพบว่า การปรับใช้ทุนการดำรงชีพของครัวเรือนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการหลุดพ้นจากความยากจน ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการสร้างและพัฒนานโยบายที่สนับสนุนและส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา เทคโนโลยี และทักษะการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับเกษตรกร เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรและลดความเสี่ยงต่อการผลิต รวมทั้งสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงเกษตรกรชุมชนที่มีประสบการณ์และความรู้ที่แตกต่างกันสามารถช่วยเหลือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจว่าสามารถดำรงชีพได้เกี่ยวกับอาชีพที่มีผลตอบแทนได้อย่างยั่งยืนและหลุดพ้นจากความยากในได้อย่างแท้จริงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำรูปแบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืนของครัวเรือนเกษตรกรที่หลุดพ้นจากความยากจนที่พัฒนาขึ้นไปศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสารสนเทศในการใช้ประโยชน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งควรดำเนินการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยครอบคลุมผู้เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรกร ชุมชน ผู้นำชุมชน นายจ้าง เจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น เป็นต้น สำหรับการเข้ามาร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ โดยได้รับการสนับสนุนจากทุนการศึกษารัฐบาลจีน (China Scholarship Council: CSC) ในฐานะอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยวงวาลี ประจำปีงบประมาณ ค.ศ. 2018

เอกสารอ้างอิง

- Chantavavich, S. (2018). *Qualitative research methods* (24th ed.). Chulalongkorn University Press.
- Chen, J., Rong, S., & Song, M. (2021). Poverty vulnerability and poverty causes in rural China. *Social Indicators Research*, *153*(1), 65–91.
- Chen, M., Zhou, Y., Huang, X., & Ye, C. (2021). The integration of new-type urbanization and rural revitalization strategies in China: Origin, reality and future trends. *Land*, *10*(2), 207. doi:10.3390/land10020207
- Department for International Development (DFID). (2000). *Sustainable Livelihoods Guidance Sheets*. Department for International Development.
- Fan, Y., Ning, J., & Qin, H. (2023). Investigating the effectiveness of livelihood capital in reducing re-poverty risk: an empirical analysis of policy withdrawal and income structures in rural China. *Frontiers in Environmental Science*, *11*, 1175315. <https://doi.org/10.3389/fenvs.2023.1175315>
- Ghosh, M., & Ghosal, S. (2023). Multidimensional rural livelihoods in Indian sub-Himalaya: Regional analysis, households well-being and its determinants. *International Journal of Rural Management*, *19*(1), 45–63. <https://doi.org/10.1177/09730052211047>
- Liu, M., Feng, X., Wang, S., & Zhong, Y. (2021). Does poverty-alleviation-based industry development improve farmers' livelihood capital? *Journal of Integrative Agriculture*, *20*(4), 915–926. doi:10.1016/S2095-3119(20)63449-9
- Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. Oxford University Press.
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2020). *AWT's white paper and the precise eradication of poverty*. https://www.nxpo.or.th/th/wp-content/uploads/2021/01/2020.10.16-Poverty-to-prosperity_V2.0.pdf
- National Statistical Office Department of Rural Economic and Social Survey. (2021). *Report on progress in solving poverty problems in Than Hua community, Than Hua Subdistrict, Dayao District, 2019* [Photocopied Document]. (n.p.).
- Pan, Y., Chen, J., Yan, X., Lin, J., Ye, S., Xu, Y., & Qi, X. (2022). Identifying the spatial-temporal patterns of vulnerability to Re-poverty and its determinants in rural China. *Applied Spatial Analysis and Policy*, *15*(2), 483–505. doi:10.1007/s12061-021-09407-1
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. Sage Publications.
- Phanishasarn, A. (2022). Lessons learned from Poverty Alleviation in China with 2D 3M approach. *The National Defence College of Thailand Journal*, *64*(1), 75–84.

- Rathamarit, N., Thananithichot, S., Saengsap, S., Sathitphon, W., Jiewpanya, N., Loramachan, W., & Sinthupong, T. (2020). *The state and poverty alleviation in the Chinese context: within the framework of the subcommittee on poverty alleviation*. King Prajadhipok's Institute.
- Science and Technology Department Royal Thai Embassy in Beijing and the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2021). Solving China's poverty problem. *Thai-Chinese Science Journal, January*(Special Issue), 1–28.
- Shaojun, C., Ming, M., & Siji, T. (2023). The Influence of Livelihood Capital, Livelihood Strategies, and Livelihood Choice Behavior of Poverty Alleviation Relocation from the Perspective of Common Prosperity. *Journal of Hohai University (Philosophy and Social Sciences)*, 25(1), 94–108. DOI:10.3876/j.issn.1671-4970.2023.01.010
- Sonnes, I. (2015). *Sustainable Rural Livelihoods and Rural Development*. Fernwood Publishing.
- Tang, L., Xu, Y., Wang, W., & Wang, Y. (2023). Impact of livelihood capital and rural site conditions on livelihood resilience of farm households: evidence from contiguous poverty-stricken areas in China. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(59), 123808–123826. <https://doi.org/10.1007/s11356-023-30426-7>
- Wang, W., Lan, Y., & Wang, X. (2021). Impact of livelihood capital endowment on poverty alleviation of households under rural land consolidation. *Land Use Policy*, 109, 105608. doi:10.1016/j.landusepol.2021.105608
- World Bank (2020). *Poverty and shared prosperity 2020: Reversals of fortune*. The World Bank. <https://www.worldbank.org/en/publication/poverty-and-shared-prosperity>
- Wu, J., Yang, H., & Ahmed, T. (2023). An assessment of the policy of poverty alleviation in continuous poverty-stricken areas: Evidence from Yunnan Province, China. *Environment, Development and Sustainability*, 25(9), 9757–9777. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02459-4>
- Yu, W., Wang, Q., Wang, Y., Guan, G., & Gao, Y. (2023). Does targeted poverty alleviation policy reduce poverty? Evidence from Rural China. *SAGE Open*, 13(4), 21582440231197281. <https://doi.org/10.1177/21582440231197281>
- Zhang, C., Zhou, Z., Zhu, C., Chen, Q., Feng, Q., Zhu, M., Tang, F., Wu, X., Zou, Y., Zhang, F., Sheng, J., & Yu, T. (2024). Analysis of the Evolvement of Livelihood Patterns of Farm Households Relocated for Poverty Alleviation Programs in Ethnic Minority Areas of China. *Agriculture*, 14(1), 94. <https://doi.org/10.3390/agriculture14010094>